

การใช้สื่อทางการเกษตรของเกษตรกรไทย¹

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพการใช้สื่อทางการเกษตร และความต้องการสื่อของเกษตรกรในปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรไทยร้อยละ 92.80 ใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเกษตร รองลงมาคือ สื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 48.80 สื่อวิทยุ ร้อยละ 46.50 และสื่อหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 40.80 ทั้งนี้ เกษตรกรใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรที่มีสถานภาพแต่งงาน และมีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท ขณะที่สื่อวิทยุ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาป্রограмมศึกษา และอายุ 41-45 ปี ใช้สื่อวิทยุเพื่อประโยชน์ทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่เกษตรกรที่มีอายุ 41-45 ปี ยังชอบใช้สื่อหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ทางการเกษตร นอกจากนี้ เกษตรกรไทยยังมีระดับความต้องการในการใช้สื่อโทรทัศน์ในระดับสูงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนสื่ออินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการใช้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ใกล้เคียงกับสื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการใช้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และ 3.41 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความต้องการใช้สื่อในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรผ่านสื่อประเภทโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างไม่มี

* วันที่รับบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2562; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2562; วันที่ตอบรับบทความ 18 มีนาคม 2562.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับปริญญาเอกของผู้เขียนเรื่อง *Agricultural Information Transmission: A Perspective of Thailand Farmer's Media Usage* ซึ่งนำเสนอเฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณที่สำรวจการใช้สื่อของเกษตรกรเท่านั้น.

² อาจารย์ ดร. ประจวบวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมาศตร์.

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกัน มีความต้องการใช้สื่อในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรผ่านสื่อประเภท โทรศัพท์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่เกษตรกรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ เฉลี่ยแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความต้องการใช้สื่อในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิต ทางการเกษตร ผ่านสื่อประเภท วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ วารสาร อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ/จดหมายข่าว และโปสเตอร์/ใบปลิว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา อย่างใช้สื่อวิทยุ ใน การเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หากกว่าเกษตรกร ที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรี ขณะที่เกษตรกรที่มี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถม ศึกษา และที่น่าสนใจ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาระดับ ปวช./ปวส. ต้องการ ใช้สื่อหนังสือในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หากกว่าเกษตรกรที่ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา และเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาระดับ ปวช./ ปวส. ต้องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตและโปสเตอร์/ใบปลิว ใน การเรียนรู้เพื่อเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตร หากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ขณะที่เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ต้องการใช้สื่อวารสารในการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวช./ปวส.

เมื่อพิจารณาถึงตัวบุคคลที่มีบทบาทในการนำข่าวสารด้านการเกษตรเข้า มาคุยกับครอบครัวของเกษตรกร พบว่า บุคคลภายนอกครอบครัวคือ เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 45.2 กลุ่มเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 42.80 เพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 38.80 และผู้นำท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 33.20 ส่วน บุคคลภายนอกครอบครัวที่มีบทบาทในการนำข่าวสารด้านการเกษตรเข้ามาคุยกับ ครอบครัวคือ ตัวเกษตรกรเอง คิดเป็นร้อยละ 36.00 และสามี/ภรรยา คิดเป็น ร้อยละ 31.20

สำหรับช่วงเวลาที่เกษตรกรสามารถรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจาก ช่องทางการสื่อสารต่างๆ ได้ ส่วนใหญ่เป็นช่วงหลังเลิกกิจกรรมทางการเกษตร และก่อนดำเนินกิจกรรมการเกษตร ช่วง 18.01-21.00 น. คิดเป็นร้อยละ 44.50

รองลงมาคือช่วงเวลา 06.00-10.00 น. คิดเป็นร้อยละ 41.50 และช่วงเวลา 16.01-18.00 น. คิดเป็นร้อยละ 17.20 ตามลำดับ ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ในเชิงลึกมีความสำคัญมากกว่าภาพรวมกว้างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.37) ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ซึ่งรายการใหญ่ที่สุดคือรายการวิทยุมักนำเสนอข่าวสารด้านการเกษตรในช่วงที่ไม่สามารถรับชม/รับฟังได้ และ ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรอันเนื่องมาจากการนักส่งเสริมการเกษตรเข้าไม่ถึงพื้นที่ที่เกษตรกรทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.15) ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ในส่วนเนื้อหาไม่มีรายละเอียดและมีข้อมูลน้อยเกินไป (ค่าเฉลี่ย 3.12) ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ที่การรับข้อมูลเป็นแบบทางเดียวไม่สามารถสื่อสารกับแหล่งข้อมูลได้ (ค่าเฉลี่ย 3.04) ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ที่เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่เป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.03)

คำสำคัญ: สื่อทางการเกษตร เกษตรกรไทย

The Use of Agricultural Media among Thai Farmers

Adipon Euajarusphan

Abstract

This study aimed to examine the current state of agricultural media using and needs of these media among Thai farmers. A sample size of 400 farmers was initially taken for the study and analyzed. A sample random sampling technique was used in this study and questionnaires were used to elicit information from respondents. Both descriptive and inferential statistics were used for data analysis. Results found that the majority of Thai farmers used television for agricultural benefits (92.80%), followed by radio (48.80%) and newspapers (40.80%). According to the result, it can be inferred that television was the most popular medium used by farmers for agricultural benefits, specifically farmers who were married and had the average monthly income of 5,001-10,000 baht. Alternatively, radio was mostly used by farmers who were 41-45 years of age and completed primary education; and newspapers were prevalent in farmers aged 41-45 years. The result demonstrates the farmers' level of demand for informative media to increase agricultural productivity. The results indicated that television had the highest level of demand at the mean value of 4.22. Meanwhile, internet, radio, and newspapers had a high level of demand at the mean values of 3.53, 3.46 and 3.41 respectively. In addition, when considered according to the demographic characteristics of farmers, there were no significant differences between farmers' gender, age, an educational level, a marital status, and numbers of family members in the demand for television at the significance level of 0.05. There were significant differences between

farmers' average monthly income in the demand for television at the significance level of 0.05. There were significant differences between farmers' gender, age, an educational level, a marital status, numbers of family members, and an average monthly income in the demand for radio, newspapers, magazine, book, journal, internet, brochure/newsletter, and poster/leaflet at the significance level of 0.05. Farmers who completed primary education had a higher level of demand for radio than farmers who completed secondary education and Bachelor's degree. On the contrary, farmers who completed secondary education had a higher level of demand for internet than farmers who completed primary education. Interestingly, farmers who attained vocational/higher vocational education had a higher demand for book, internet, and poster/leaflet than farmers who attained primary education. Meanwhile, farmers who completed a Bachelor's degree had a higher demand for journal to increase agricultural productivity than farmers who completed vocational/higher vocational education.

Nonetheless, as for the consideration of individuals who played a significant role in providing agricultural information to the household, people outside the family played a more important role in providing agricultural information than family members, which can be ranked in the order of importance as agricultural promotion officers (45.20%), farmer groups (42.80%), neighbors (38.80%) and community leaders (33.20%). Alternatively, people in the family who played an important role in providing agricultural information to the household can be ranked in the order of importance, as farmers (36.00%) and husband/wife (31.20%).

The most popular period of which farmers were able to receive agricultural information was before and after engaging in agricultural activities, specifically during 6-9 p.m. (44.50%), 6-10 a.m. (41.50%),

and 4-6 p.m. (17.20%). Farmers had different opinions towards the problems of accessing agricultural information. Nonetheless, the majority of items were moderately agreed by farmers, which can be ranked in the order of mean values as problems concerning the fact that in-depth information are more important than the overview (mean = 3.37); problems concerning the fact that television and radio programs often broadcast agricultural information during the period of which farmers are unable to watch/listen, and agricultural promotion officers lack access to farmers' cultivated areas (mean = 3.15); problems concerning the fact that the contents lack details and information (mean = 3.12); problems of one-way communication in which farmers are unable to communicate with the source of information (mean = 3.04); and problems concerning the fact that farmers have to spend money in order to obtain useful agricultural information (mean = 3.03).

Keywords: agricultural media, Thai farmers

ที่มาและความสำคัญ

การเกษตรถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนชาวประเทศไทยซึ่งสืบต่อมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2555 จากการสำรวจพบว่า ประชากรประมาณ 23.730 ล้านคน จาก 64.457 ล้านคน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [OAE], 2559) อยู่ในภาคการเกษตร นั่นหมายความว่า 1 ใน 3 ของประชากร มีอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร อย่างไรก็ตาม เกษตรกรก็ยังคงต้องพบกับปัญหาต่างๆ โดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนาประเทศเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเกษตรต้องอยู่บนพื้นฐานความพร้อมของทรัพยากร ประกอบกับ การส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการของภาครัฐไปยังเกษตรกรได้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ก็จะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเกษตรกรไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)